

Рекомендації щодо проведення уроку в комунікативно-орієнтованому викладанні

Реалізація комунікативного підходу в навчанні іноземної мови означає, що формування навичок і вмінь здійснюється завдяки мовленнєвій діяльності учнів; необхідно акцентувати увагу на те, що оволодіння засобами спілкування та вміння аудіювання, читання, говоріння і письма спрямоване на їх практичне використання.

Комунікативно орієнтоване викладання мов має на меті не тільки дати учням практичні знання з граматики та лексики мови, що вивчається, але також розвинути в них розуміння того, як відповідна мова використовується для спілкування. Формальні аспекти мови – граматика, лексика, фонетика – подаються в комунікативних контекстах, для того, щоб в учнів формувалося безпосереднє розуміння того, як ці форми вживаються в мовленні. Окрім того, уміння учнів в аудіюванні, говорінні, читанні та письмі систематично розвиваються за допомогою широкого набору реалістичних видів навчальних завдань, які забезпечують

максимум практичних можливостей для використання мови, що вивчається.

На що треба звернути увагу:

- * мовленнєва спрямованість навчального процесу полягає в правильному користуванні іноземною мовою;
- * індивідуалізація головного засобу мотивації та активності учнів;
- * функціональність, яка забезпечує відбір іншомовного матеріалу, адекватного процесу комунікації;
- * ситуативність, новизна тощо.

Реалізації основних принципів сприяє атмосфера колективного спілкування в комунікативних ситуаціях.

Ситуації стимулюють учнів до комунікативно вмотивованого спілкування, а спілкування дає змогу учням свідомо засвоїти матеріал. Розвиток комунікативних здібностей можливий тільки через вирішення реальних завдань на уроці.

Комунікативний підхід передбачає як засвоєння правил, так і їх практичне використання. Реалізація комунікативного підходу в навчанні іноземної мови означає, що формування навичок і вмінь здійснюється завдяки мовленнєвій діяльності учня. Оволодіння засобами спілкування та вміннями аудіювання, читання, говоріння і письма спрямоване на їх практичне використання, а отже, і навчальна діяльність учнів організується для вирішення комунікативних завдань, максимально наближених до реального спілкування, тобто здійснюється в умовах, що моделюють спілкування.

Принцип комунікативного підходу в процесі навчання іноземної мови вимагає відкритої атмосфери співпраці й активної участі учнів у процесі їх навчання на уроці.

Поради щодо роботи з учнями:

- учні беруть активну участь у процесі навчання;
- учнів необхідно заохочувати висловлювати свої думки, виражати свої почуття й використовувати свій досвід;
- учні беруть участь у навчальній діяльності, яка імітує або створює реальні чи реалістичні ситуації;
- учнів заохочують працювати разом;
- учні повинні брати на себе відповідальність за власне навчання і розвивати вміння вчитися.

Учитель виконує різні ролі — інформант , консультант , спостерігач — на різних етапах уроку.

У державному стандарті з освітньої галузі «Іноземна мова» визначено напрями роботи з реалізації комунікативних цілей уроку Під час навчання монологічного мовлення передбачається оволодіння такими видами монологу:

- 1) коротке повідомлення;
- 2) розповідь;
- 3) опис;
- 4) характеристика.

Комунікативні завдання для реалізації монологу-повідомлення передбачають здійснення таких мовленнєвих дій:

- повідомити фактичну інформацію (Хто? Що робить? Який (яка, яке, які)? (Навіщо?), поєднуючи речення в монологічній послідовності. Комунікативні завдання для реалізації монологу-розповіді передбачають здійснення таких мовленнєвих дій:

- розповісти про себе (свого друга, школу, місто, село, тощо);
- висловити при цьому свою думку, свою оцінку, використовуючи для цього оціночні кліше: Добре! Дуже добре! Відмінно! Це просто здорово! Мене це радує (засмучує) та ін.

Комунікативні завдання для реалізації монологу-опису передбачають здійснення таких мовленнєвих дій:

- описувати природу, місто (село), зовнішність, і т. ін. використовуючи слова і словосполучення, що означають якості (добрий, злий, довгий, короткий, високий, низький).

Комунікативні завдання для реалізації монологу-характеристики передбачають здійснення таких мовленнєвих дій:

- давати характеристику й обґрунтовувати висловлювання за схемою (тема – аргументація – резюме). Наприклад: Наша вчителька дуже добра. Вона нас уважно слухає. Тактовна. Завжди готова прийти на допомогу. Ми її дуже любимо.

Під час навчання діалогічного мовлення передбачається оволодіння такими видами діалогу:

- 1) діалог етикетного характеру;
- 2) діалог-розпитування;
- 3) діалог-домовленість;
- 4) діалог-обмін думками, повідомленнями.

Комунікативні завдання для ведення діалогів етикетного характеру передбачають здійснення таких мовленнєвих дій:

- привітати й відповісти на привітання;
- назвати себе, назвати іншу людину;
- попрощатися;
- привітати, висловити побажання і прореагувати на них;
- розпочати, підтримати й завершити бесіду;
- ввічливо перепитати;
- висловити вдячність і прореагувати на неї;
- погодитися (не погодитися) з чимось;
- висловити радість (засмучення);

Комунікативні завдання для ведення діалогу-розпитування передбачають здійснення таких мовленнєвих дій:

а) на зразок інтерв'ю:

- цілеспрямовано запитувати інформацію в односторонньому порядку з допомогою запитань: **Хто? Що? Де? Куди? Коли? тощо;**

б) обмін запитаннями та повідомленнями:

- запитувати й повідомляти інформацію з позиції того, хто відповідає, і навпаки.

Комунікативні завдання для ведення діалогу-спонукання до дії передбачають здійснення таких мовленнєвих дій:

- **вернутися з проханням, висловити готовність (відмову) його виконати;**

- **дати пораду і прийняти (не прийняти) її;**

- **висловити пропозицію і погодитися (не погодитися) з нею;**

- **запросити до дії (взаємодії) і погодитися (не погодитися) взяти в ній участь;**

Комунікативні завдання для ведення діалогу-обміну думками передбачають здійснення таких мовленнєвих дій:

- **вислухати думку (повідомлення співрозмовника) і погодитися (не погодитися) з ним;**

- **висловити свою точку зору,**

- **обґрунтувати її, щоб переконати співрозмовника;**

- **висловити сумнів, невпевненість;**

- **висловити схвалення (несхвалення), осуд.**

Якщо говорити про аудіювання, то на базовому рівні більш реалістично розглядати аудіювання як компонент усномовленнєвого спілкування у визначених сферах і ситуаціях спілкування. Як самостійний вид мовленнєвої діяльності аудіювання означає сприймання на слух і

розуміння текстів з різною глибиною та повнотою проникнення в їх зміст: з повним розумінням і з розумінням основного змісту.

Комунікативне завдання- повно й точно зрозуміти мовлення співрозмовника в стандартних ситуаціях спілкування з тим, щоб адекватно реагувати на почуте, передбачає виконання таких мовленнєвих дій:

- перепитати;
- попросити повторити, пояснити, перекласти;
- реалізувати мовну здогадку (за контекстом, за словотворчими елементами, за схожістю з рідною мовою).

Комунікативне завдання передбачає виконання таких мовленнєвих дій:

- визначити головне ;
- ігнорувати деталі ;
- реалізувати мовленнєву здогадку.

III.Ключові поняття:

форма - вимова і орфографія лексичної одиниці мови або граматичної структури

функція - мета використання мовної одиниці у висловлюванні; в методиці навчання іноземних Мов комунікативні функції, як правило, описуються як категорії поведінки: прохання, дозвіл, привітання тощо.

Рекомендована література:

1. Лінгводидактичні засади навчання іноземної мови учнів старших класів загальноосвітніх навчальних закладів. Навчально-методичний посібник. В.Г.Редько, Т.К. Полонська та ін. К.:Педагогічна думка, 2019.

2.Методика навчання іноземних мов і культур. Бігич О.Б. та ін..К.: Ленвіт, 2018.

3. Методика навчання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах. Київ, Видавничий центр «Академія», 2018.

4.Методичні рекомендації щодо організації навчально-виховного процесу з коментарем провідних фахівців. Іноземні мови. Харків, видавництво «Ранок», 2021.

5. Комунікативні методи та матеріали для викладання англійської мови. Oxford University Press, 2016.

6. Коммуникативность в обучении современным языкам. Ждо Шейлз. Проект № 12. Изучение и обучение современным языкам для целей коммуникаций. – Издание совета Европы, Страсбург, 2019.

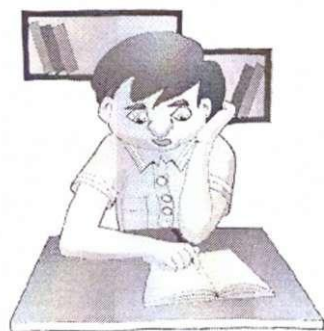
IV. Питання для контролю:

Надайте відповідь на одне із питань:

1. Визначте співвідношення понять «види мовленнєвої діяльності» та «мовленнєві вміння».
2. Складіть контрольні завдання для визначення рівня володіння учнями вміння аудіювання на різних етапах навчання іноземній мові.
3. Проаналізуйте говоріння як вид діяльності та як мовленнєве вміння.
4. Порівняйте лінгвістичні та психологічні характеристики діалогічного та монологічного мовлення.
5. Визначте особливості навчання письма на різних ступенях.

Комунікативно-ігрова методика. Використання гри на уроках іноземної мови.

I. Мета: показати як за допомогою гри вчитель може розвивати всі види мовленнєвої діяльності учнів, а також формувати соціокультурну компетенцію.

II. Текст лекції

Рольові ігри - один з найбільш ефективних видів роботи з учнями. Деякі з таких ігор не потребують особливої підготовки і їх можна проводити на заняттях для закріплення лексики -

граматичного матеріалу або на заключному етапі роботи над певною лексичною темою. При цьому вся робота носить комунікативний характер.

Рольові ігри відіграють важливу роль у навчальному процесі, позитивно впливаючи на розвиток мовленнєвих навичок школярів. Участь у рольових іграх допомагають дітям подолати комунікативний бар'єр. Учням пропонуються різноманітні ігри, завдяки яким вони вивчають лексику з будь - яких галузей нашого життя і набувають цінний досвід із спілкування.

Саме рольова гра робить дітей розкутими, впевненими у собі і своїх знаннях, приносить насолоду, бажання вивчати мову. Використання рольових ігор є ефективним, тому що ситуації, які вони створюють, можуть бути максимально наближені до життя.

Спираючись на досвід зарубіжних вчителів, які приділяли велику увагу пошукам ефективним методам роботи, Yillian Poiter Ladousse виділила чотири основні позитивні моменти у рольових іграх:

1. завдяки рольовим іграм на уроках може бути представлений ряд функцій та структур мови, великий обсяг лексики, за допомогою яких можна тренувати учнів у спілкуванні в будь - яких ситуаціях.

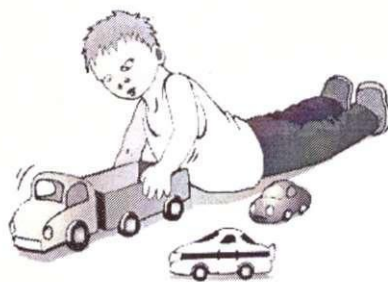
2. Рольові ігри створюють ситуації, в яких учні можуть вживати і вдосконалювати мовленнєві форми, необхідні в соціальних взаємовідносинах, і які часто пропонуються програмами вивчення іноземних мов.

3. Рольова гра допомагає багатьом невпевненим учням: тут вони начебто одягають маску і тому почувають себе розкуто.

4. Головною причиною використання рольових ігор є те, що вони приносять радість. Хоча немає ніяких наукових підстав, що радість

автоматично приводить до успішного навчання, більшість учителів англійської мови погодились би, що це - істина.

Рольові ігри включають цілий комплекс комунікативних вправ, які вдосконалюють навички та вміння учнів, активізують взаємодію у класі й підвищують мотивацію, розподіляють відповідальність між учнями та вчителем за навчальний процес.

Тематика рольових ігор збігається з лексичними темами, запропонованими для вивчення у курсі. Залежно від складу класу учнів, їхній мовної та психологічної підготовки, а також попереднього досвіду з виконання подібних завдань можливе виконання двох способів проведення рольової гри.

За однакового рівня оволодіння учнями мовними навичками всі учасники гри беруть однаково активну участь у грі. Для бажаючих можна використовувати роль репортерів, завдяки яких - написати статтю або зробити доповідь після проведення рольової гри. Вони мають занотувати основні моменти ходу дискусії, прийняті рішення та доповісти про них усьому класу.

Можна також розділити клас на головних доповідачів, репортерів, учасників дискусії та публіку.

Головні доповідачі беруть найактивнішу участь у дискусії, оскільки вони особисто зацікавлені в тих чи інших проектах і мають свої інтереси або надію отримати зиск. Кількість головних доповідачів можна збільшити.

Учасники дискусії приєднуються до неї час від часу, запитують, переривають чи змінюють хід розмови, вносять уточнення або дбають про свої інтереси.

Публіка не бере активної участі в дискусії. Зазвичай представники цієї групи слухають, а в разі необхідності, зумовленої, наприклад, граматичними явищами, що вивчаються на уроці, можуть отримати завдання реагувати на дискусію, підбадьорюючи учасників або про щось запитуючи.

Роль репортера може варіюватися відповідно до завдання та логічної побудови гри.

Деякі учні можуть надмірно наполегливо нав'язувати свої ідеї іншим учасникам гри або ухилятися від активної участі в обговоренні теми, але зазвичай під час рольової гри школярі намагаються працювати з повною віддачею, а надто, якщо вони захоплені. Активна участь у рольовій грі підвищує соціально - психологічний статус учня в класі.

Більша частина рольових ігор розрахована на чотирьох гравців, що значно полегшує організацію гри, оскільки обходиться без пересування столів в аудиторії.

Проведення гри вимагає від викладача постійного контролю за ситуацією, адже учні намагаються використати рідну мову, щоб передати свої ідеї, особливо коли вони захоплені дискусією: це природно для людей, які висловлюють свої думки. Отже, завдання викладач; - зробити рівень гри відповідним рівню підготовки школярів.

По суті рольова гра - це ситуативно - варіативна справа, яка поєднує в собі елементи як ігрової, так і навчальної діяльності. Під час гри учні набувають досвіду спілкування іноземною мовою, і це спілкування є не лише мовленнєвим, а ще включає в себе міміку, жести, емоції, рухи та відповідну поведінку, яка залежить від заданої ситуації. Для учнів це насамперед захоплюючі заняття, а навчальний характер гри вони майже не

усвідомлюють. Тому треба стежити за тим, щоб ігри відповідали меті навчання на кожному етапі уроку, психологічним та віковим особливостям учнів, їхньому особистому досвіду

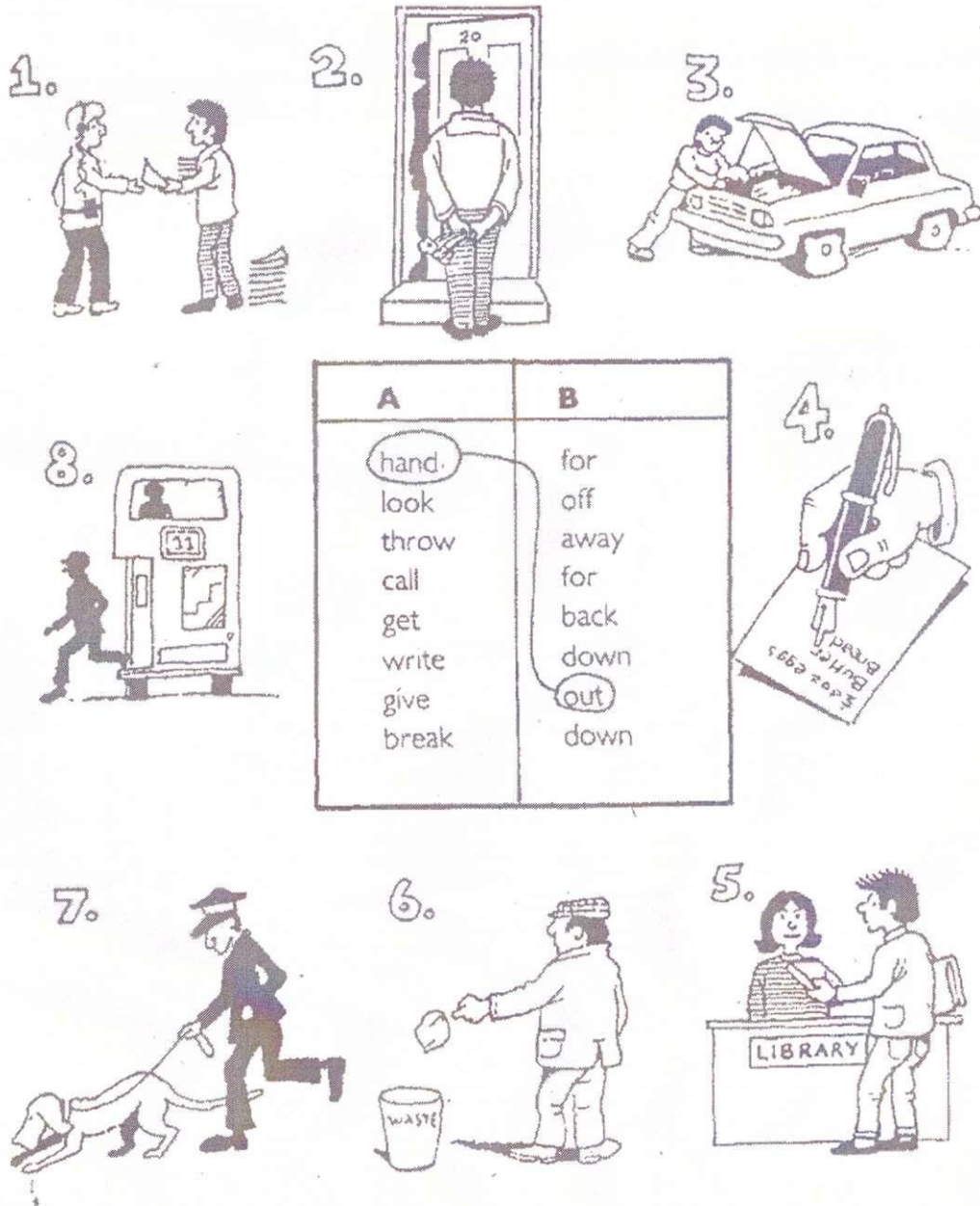
Рекомендована література:

1. Редько В. Як формувати універсальні комунікативні вміння: концептуальні засади та особливості навчання іноземної мови учнів початкової школи / В. Редько // Іноземні мови в навчальних закладах .- 2010 .- № 6 .- С. 56-62
2. Методичні рекомендації щодо організації навчально-виховного процесу з коментарем провідних фахівців. Іноземні мови. 2015/2016 навчальний рік. Харків, видавництво «Ранок», 2015.
3. Іноземні мови. Методичні коментарі науковців Інституту педагогіки НАПН України. Харків, видавництво «Ранок», 2016/2017
4. Методика навчання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах. Київ, Видавничий центр «Академія», 2010.
5. James Dean Brown, “New Ways of Classroom Assessment”, TESOL, 2011
6. Gruba, P and Hinkelman, D (2012) Blended Technologies in Second Language Classrooms. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

III. Питання для обговорення:

Надайте відповідь на одне із питань:

- Формування в учнів загально навчальних та спеціальних знань і вмінь за допомогою гри;
- Контроль, оцінка і корекція результатів навчання;
- Організація індивідуального та групового навчання;
- Керування процесом навчання.
- Індивідуалізація для навчання;
- Можливість забезпечення зворотнього зв'язку;
- Об'єктивність оцінювання.

A	B
hand look throw call get write give break	for off away for back down out down

Рис. 2.8 Гра «Утвори фразові дієслова»

Особливості навчання іноземній мові в початковій школі

Період навчання в школі I ступеня є важливим для інтелектуального, фізичного, емоційного та соціального розвитку дитини. Засвоєння учнями програмових знань безпосередньо пов'язується з розвитком елементарних форм навчальної діяльності, планомірного та диференційованого сприйняття навчального матеріалу, пізнавальної активності, адекватної самооцінки та формування навичок спільної з ровесниками діяльності. Закладені в змісті й методах навчання ці можливості успішно реалізуються лише за умови ефективного педагогічного керівництва. Тому важливо, щоб учитель іноземної мови добре знав особливості психології молодшого школяра, а саме: потребу в розумовій активності, допитливість, сприйнятливність до зовнішнього впливу навчально-виховного процесу, наявність стійкого інтересу до виконання ускладнених завдань, здатність відчувати задоволення від досягнутих результатів. Педагоги повинні тримати в полі зору проблему збереження здоров'я дітей (включати рухливі ігри, завдань з малюванням, розфарбовуванням, різанням, складанням тощо).

Загальновизнаним є факт того, що саме в початковій школі потрібно звернути увагу на розвиток уміння дітей вчитися ("learning how to learn"). Це означає, що навчання й розвиток повинні не обмежуватися діяльністю учнів у класі, вчителем та підручником, а сприяти здобуттю дітьми вмінь самостійного навчання за межами школи (застосування необхідної стратегії для самоосвіти та використання здобутих знань, уміння оцінювати себе та сприймати критику, бути відкритим до сприйняття навколишнього середовища).

Відповідно до психофізіологічних особливостей дітей 6-10 років учителю іноземної мови потрібно пам'ятати про основні вимоги до формування змісту та технології проведення навчальних занять:

- вправи повинні бути простими й зрозумілими для дітей;

- завдання мають відповідати їхнім умінням: бути посильними й одночасно стимулювати розвиток пізнавальних інтересів учнів;
- перевага надається усним вправам (бажано включати завдання на аудіювання);
- письмові завдання повинні бути чітко сплановані, оскільки діти 6-7 років ще не мають відпрацьованих умінь механічного письма рідною мовою.

Для учнів початкової школи ігри та пісні з рухами, які спираються на практичні дії молодших школярів (завдання з малюванням, розфарбовуванням, різанням, приклеюванням тощо), прості повторювальні історії та мовленнєві завдання, які мають комунікативну цінність, є досить продуктивними та успішними для сприйняття й засвоєння знань. Завдання повинні бути цікавими та стимулюючими, оскільки це сприяє швидшому запам'ятовуванню мовленнєвих структур та відтворенню їх у життєвих ситуаціях.

Розвиток навичок спілкування у початковій школі

Методика навчання дітей початкової школи передбачає інтегрований підхід до опанування чотирьох видів мовленнєвої діяльності, а саме: говоріння, читання, письма та аудіювання.

Навчання говорінню відбувається в процесі представлення та відпрацювання нового мовного матеріалу. Такі мовленнєві завдання передбачають провідну роль вчителя, але продуктивним є також включення парних, групових та проектних форм роботи. Вони сприяють самостійності мислення й варіативності думки дітей. Учням також доцільно пропонувати роботу з презентації перед класом прочитаних і вивчених віршів чи римувань, розігрування діалогів, історій, сценок тощо.

Аудіювання розглядається як комплексна мовленнєва розумова діяльність, яка вдосконалюється в процесі індивідуального розвитку школяра і надає йому можливості розуміти інформацію, накопичувати,

відбирати та оцінювати її згідно з інтересами. Аудіативні навички учнів формуються й удосконалюються при виконанні завдань з опорою на картки та малюнки до прослуханих історій. Рекомендується заохочувати дітей до інтенсивного та екстенсивного слухання текстів іноземною мовою.

Учителю бажано вести урок іноземною мовою, тому що, постійно слухаючи її, учні практикуються в сприйманні на слух. Особливу увагу необхідно звернути на спілкування дітей між собою, навчання їх слухати один одного.

У початковій школі широко використовується метод навчання **читанню** цілих слів та фонетичний метод, який базується на вивченні звуко-буквених співвідношень. Рекомендується, ознайомлюючи дітей з алфавітом, навчати одночасному розпізнаванню букв і звуків у словах та виразах, використовувати спеціальні завдання й ігри, такі як лото, алфавітні гонки, «склади слово» тощо. У сучасних навчально-методичних комплексах пропонується фонетично-інформаційний підхід, який передбачає поєднання принципів фонетичного та комунікативного методів.

Після того, як в учнів закладені основи навичок читання, можна запропонувати для опрацювання поширеніші тексти. Важливо, щоб інформація текстів відповідала інтересам дітей даної вікової категорії (казки, комікси, історії про життя однолітків, природу й тварин). Для стимулювання інтересу до читання вчителі можуть використовувати передтекстові та післятекстові завдання, завдання під час читання (типу множинного вибору - multiple choice question, заповнення пропусків - gap filling тощо). Уже в початковій школі учням можна пропонувати переглядове, пошукове читання або читання типу «сканування».

В учнів потрібно розвивати вміння писати так само, як і вміння говорити. Під час вивчення алфавіту дітям можна пропонувати прості завдання на розпізнавання та написання букв латинського алфавіту:

поєднай (match), знайди (find), обведи (circle) тощо. Уже стало традиційним використання у початковій школі прописів з іноземної мови. Наступність у плануванні завдань із письма дозволить учням від засвоєння правопису окремих слів та формування речень перейти до складання власних текстів, історій, написання листівок і, листів.

У початковій школі важливо зацікавити учнів у вивченні іноземної мови, вмотивувати необхідність і значущість володіння іноземною мовою як засобом міжкультурного спілкування. Домінуючими є репродуктивні види діяльності, проте учні вже вчаться виконувати нескладні творчі вправи і завдання, у них формуються вміння переносити засвоєний навчальний матеріал в інші ситуації спілкування з опорою на зразки. Для учнів початкової школи необхідно вводити на уроці ігри та пісні з рухами, які спираються на практичні дії молодших школярів. В лекції та під час проведення практичних занять надаються прості повторювальні історії та мовленнєві завдання, які мають комунікативну цінність, є досить продуктивними та успішними для сприйняття й засвоєння знань. Вони є цікавими та стимулюючими, оскільки це сприяє швидкому запам'ятовуванню мовленнєвих структур та відтворенню їх у життєвих ситуаціях.

Література:

1. Іноземні мови. 1-11 класи: методичні рекомендації щодо організації навчально-виховного процесу в 2015/2016 навчальному році з коментарем провідних фахівців.- Харків: Видавництво «Ранок», 2015.

2. О.С. Казачінер. Дидактичні ігри на уроках англійської мови. Харків, «Основа», 2014.

3. Паршикова О.О. Комунікативно-ігрові прийоми навчання іноземної мови учнів початкової школи(на матеріалі німецької мови): Навчальний посібник/ Бібліотечка журналу «Іноземні мови».-Вип.3/2010 К.: Ленвіт,2010.

4. Ермолаева, Марина Григорьевна. Современный урок: анализ, тенденции, возможности [Текст] : учебно-методическое пособие / М. Г. Ермолаева, 2012 - 157, [2] с.

5. Ковальчук, Марина Андреевна. Дискуссия как средство обучения иноязычному общению [Текст] : метод. пособие для преподавателей иностр. яз. : [ролевые игры, "круглые столы", групповые дискуссии] / М. А. Ковальчук, 2010 - 144 с.

6. Scott, W. 2011. Are You Listening? OUP.

7. Scott, W., Itreberg, L. H. 2010. Teaching English To Children, Longman.

8. Tomlinson, B. (ed.2014. Materials Development in Language Teaching, CUP

Надайте відповідь на одне із питань:

1. Методи навчання англійської мови молодших школярів.
2. Ігри при вивченні англійської мови на початковому етапі.
3. Проектна форма роботи з молодшими школярами.
4. Соціокультурний аспект при вивченні англійської мови в початковій школі.